

Vad tror du att du håller på med egentligen? eller Vad händer med inlärd beteenden när du tävlar?

Av: Eva Bertilsson och Emelie Johnson Vegh, publicerad i Canis vintern 2004/2005

Så här i juletider när många har ett uppehåll i sitt tävlande och förmodligen planerar inför nästa säsong, tänkte vi att det passar bra att tänka lite över vad tävlingar egentligen innebär för de beteenden du lärt hunden. När du och din hund tävlar, vad är det då egentligen som händer med det ni har tränat? [Här skriver vi om agilitytävlande – men principerna är förstås desamma oavsett tävlingsgren]

Mycket av agilityträningen går ut på att lära hunden olika beteenden. Du vill att din hund ska göra olika saker, och träningen går då ut på att få *hunden* att förstå vad det är den ska göra. Denna artikel kommer att inte handla så mycket om hur du ska träna olika beteenden, utan mer om hur tävlandet påverkar det ni har tränat.

Lite om träning

När du funderar på tävlingar, och vad tävlingar egentligen innebär för hundens träning, så måste du förstås utgå ifrån det som hunden faktiskt har lärt sig av träningen! Det kan låta självklart, men är väldigt viktigt att tänka på. Det händer så otroligt ofta att förare tror att hunden kan en sak, men det hunden har lärt sig är något helt annat...

Det viktigaste är förstås att från början *träna* på ett bra sätt så att hunden verkligen lär sig det du vill att den ska lära sig. Om grundträningen är slarvigt gjort blir det inga hållbara beteenden, och då hjälper det inte vad du gör eller inte gör på tävling! Det kan också vara så att hunden har lärt sig något annat än det föraren tror. Kanske har du tänkt lära hunden att göra något speciellt på ett visst ställe på kontaktfältet, men det hunden har lärt sig är vänta på dig och sedan följa din hand eller dina benrörelser. Eller kanske har du tänkt dig att träna hunden på att inte riva, men det du gör är att du hjälper hunden genom att ge den bra vägar så att den därför inte river. I sådana lägen kan det lätt bli så att du tror att hunden kan saker om kontaktfält och hoppbommar, men det hunden har lärt sig är följa dina hjälper. Så tänk igenom din träning noga, och försök lära hunden det du faktiskt vill att den ska lära sig!

Problem som kan dyka upp när träningen ska kombineras med tävlingar

Det finns två typer av problem som kan dyka upp när ni börjat tävla. Det ena är när det känns som att **hunden gör olika på tävling och träning.**

De flesta har någon gång upplevt att ”det händer *aldrig* på träning, så här gör han *bara* på tävling”. Det andra problemet är att själva **tävlandet försämrar de beteenden som hunden kan** – det sker en avlärnning, d v s beteenden som övats in under idog träning lärs helt enkelt bort på tävlingsbanorna. **Problem 1 – hunden gör olika på tävling och träning**

Det första problemet är en ren träningsfråga. Krasst sett får du de beteenden du förtjänar! Det hunden gör på tävlingsbanan är resultatet av din träning, ingenting annat.

Det kan kanske kännas lite tufft att allt är ditt ansvar som tränare. Men å andra sidan innebär det också att du kan påverka det som händer, och lösa problemen genom att ändra på din träning. Om du upplever att hunden gör olika på träning och på tävling, fundera då på följande:

- Har du verkligen lärt hunden beteendet? Ofta kan det vara så att hunden utför själva beteendet så att det ser ut precis som du har tänkt dig - och så missar du att det finns en massa hjälper runt omkring som hunden är beroende av. Då kan hunden faktiskt bara beteendet tillsammans med dessa hjälper, och inte annars.
- Har du tränat så att hunden kan utföra beteendet i olika situationer? Tänk på att hundar generaliserar dåligt. Ett beteende som de utför helt perfekt i en situation, ser ofta annorlunda ut i en annan situation – helt enkelt därför att hunden inte har lärt sig att utföra beteendet likadant i det nya sammanhanget.
- Beter du dig olika på träning och tävling? (Det gör de flesta!) Träna så att hunden behärskar beteendet mer oberoende av vad du gör. Om du lär hunden att utföra beteendet mer oberoende av dig, så har du

större ”felmarginal” och hunden kommer inte att bry sig om att du betar dig lite annorlunda på tävling. Hundar generaliserar som sagt dåligt, så du måste lära din hund att beteendet ska utföras likadant även när du betar dig lite annorlunda.

- Ser dina ”regler” annorlunda ut på tävling än på träning? I så fall kommer hunden naturligtvis att lära sig skillnaden på tävling och träning. Hundar är väldigt bra på att diskriminera, d v s uppfatta att olika beteenden fungerar olika bra i olika situationer. Det gäller att hunden upplever att beteendet lönar sig på tävlingsbanan också, och inte bara hemma på gräsmattan eller på hemmaklubben...

Problem 2: Tävländet försämrar beteendet

När det gäller träning är det också så, att såvitt hunden begriper är *allting* träning. Den tar med sig erfarenheter från allt den gör. Hundens beteenden påverkas hela tiden av vilka erfarenheter den får. Det spelar ingen roll om du själv tänker ”nu tränar jag noggrant och lär min hund något nyttigt”, om du ”bara kör lite agility”, om du ”träningstävlar” eller om du tävlar SM-final – hunden lär sig saker i alla lägen.

Att man börjar tävla innebär i princip alltid en avlärnning av inlärd beteenden. Om hunden kan ett beteende väldigt bra och helt självständigt, men föraren på tävling alltid är där och hjälper och styr hunden, så kommer hunden att lära sig att följa förarens styrning. Det självständiga beteendet kommer då att mer eller mindre försvinna, hunden kan det inte längre – i alla fall inte i tävlingssituationen.

Ta slalom som ett exempel. Du har lärt din hund ett fullständigt självständigt slalom där det färdiga beteenden innebär att din hund kan ta sig till pinnarna, gå in rätt, fortsätta slalom tills pinnarna tar slut och sedan lämna hindret, oberoende av var du är. Frid och fröjd kan man tycka! Absolut, men bara i viss mån. För när du och din hund sedan börjar tävla så styr du kanske din hund till slalomingången, istället för att bara släppa iväg den och själv låta den sköta hindret såsom den är lärd. Inget ont i detta, du vill spara tid och trycka hunden hela vägen. Men det som händer med beteendet är att det sker en viss avlärnning. För varje gång som du hjälper hunden blir beteendet svagare och till slut kommer det inte att finnas där alls. Hunden kan då inte längre hitta slalomingången utan din styrning.

Ett annat exempel där avlärnin g är vanligt är kontaktfältsbeteenden. Säg att du har lärt din hund att gå ner och ställa sig i en två på/två av-position på kontaktfälten. På tävling, där det ju som bekant finns mycket störningar, blir din hund kanske lite osäker. Beteendet är inte tillräckligt väl generaliserat (hunden kan det inte lika bra i alla sammanhang) och hunden saktar in och tittar på dig. Om du då hjälper den genom att använda din kropp eller upprepa signalen för beteendet, sker en viss avlärnin g. För varje gång som du genom en rörelse eller på annat sätt hjälper hunden tar du bort en del av självständigheten i det beteende som du lärt in, och det kan sluta med att hunden blir helt beroende av t ex din position.

Hur kan man undvika att tävlandet förstör de intränade beteendena?

För att i möjligaste mån undvika att tävlandet ”lär bort” saker som hunden kan, finns det några saker du kan göra.

Ett tips är att försöka följa mönstret träna – tävla – träna, och inte (som många av oss gör) träna – tävla och träna lite grann under tiden... När du tävlar upptäcker du vad som fungerar och inte fungerar i tävlingsituationen. Kanske behöver du lära hunden att utföra olika saker mer självständigt, eller med olika störningar, eller i en högre stressnivå. Då är det bra att sedan ha ett tävlingsuppehåll och kunna träna ordentligt, för att sedan komma tillbaka till tävlingsbanorna med bättre tränade beteenden. Om du försöker tävla och träna parallellt blir det lätt så att du tar till en massa nödlösningar, istället för att gå tillbaka i träningen och lösa problemen ordentligt.

Ett annat tips är att se upp, så att du inte hjälper hunden så mycket på tävling att inlärd a beteenden försvinner. Många förare vill ”hjälpa” och styra sina hundar för att göra det enklare för hunden, men detta kan ofta resultera i att hunden tappar kunskaper den en gång haft. Här gäller det att hitta en bra balans. Det är ju ditt jobb att göra det möjligt för hunden att göra sitt allra bästa på tävling. Du ska alltså inte försvåra för hunden, eller försätta den i situationer som den inte kan klara av. Men du ska vara medveten om vad som händer med det inlärd a beteendet när du går in och styr med hjälper och handling. Beteenden som du vill att hunden även i fortsättning ska kunna utföra utan din hjälp ska utföras självständigt även på tävling! Att ”hjälpa” hunden i sådana situationer är att sabotera hundens kunskaper.

Vad är en tävling för dig?

För hunden är det som sagt ingen skillnad på tävling och träning. I hundens värld finns det träning, träning och träning, och en del av denna träning råkar infalla vid tillfällena som vi människor kallar tävling. Hunden lär sig saker i alla lägen. Då är nästa fråga: vad är en tävling för dig som förare? Varför tävlar du? Är det för att jaga pinnar, cert, championat, poäng et c, är det för att se hur väl du har tränat din hund och hur väl beteendena är generaliserade, eller vad är anledningen egentligen?

De flesta av oss har nog åtminstone en liten tävlingsdjävul sittande på ena axeln, med det är viktigt att komma ihåg varför man tävlar och tränar sin hund. Alla vi träffar säger alltid att agility ska vara roligt, för både hund och förare. Då gäller det att se upp så att det inte bara är de egna tävlingsambitioner som styr. Det är viktigt att komma ihåg att det är förarens ansvar att agility är just roligt och inte frustrerande, stressande, svårt, tråkigt eller allmänt obegripligt. Det innebär att tävlingar bör få vara ”grädden på moset”, och mest vara en indikation på hur väl man lyckats träna din hund. Pinnarna, certen och poängen kommer då som glasynen på den redan väldigt goda kakan...

Om alltför mycket av ditt fokus hamnar på nämnda pinnar, cert och poäng finns en större risk för den avlärnning som vi pratade om i föregående avsnitt. Eftersom du så gärna vill ha din sista pinne och sedan ditt första cert et c kommer du att göra allt för att lyckas, och tänker kanske inte så mycket på hur detta påverkar din hunds inlärdade beteenden. Om mer eller mindre allt er tävlande är en jakt på resultat, är det enkelt att räkna ut vad som kan komma

att hända med många av hundens beteenden. Därmed inte sagt att det inte finns tillfällen då man kan ge blanka attan i pedagogiken... Ett exempel: i vanliga fall skickar du hunden från kontaktfältet när den har utfört det

beteende du har lärt den – aldrig tidigare. Detta gäller alltid, alltid. Om du tänker dig att det är VM-final, så är det kanske ett godkänt tillfälle att skicka hunden från kontaktfältet innan beteendet är helt färdig utfört... Men om alla tävlingar över klubbnivå räknas som ”jätteviktiga” och du därför ofta ruckar på dina regler, så kommer beteendet råka ut för avlärnin

Avslutningsvis

Passa på att tänka igenom din träning och ditt tävlande nu när det är lågsäsong. Det är alltid enklare att tänka efter innan och planera för vad det är man vill ha ut av sin samvaro med hunden på agilitybanan.

Tänk efter hur du föreställer dig agility när det är som bäst. Träna sedan för detta, och kom ihåg din vision på tävling. Resultaten känns ännu bättre om det är ett väl genomfört lopp som ligger till grund för dem...

Vi önskar er alla en trevlig, rolig och framgångsrik tävlingssäsong!